

Z E N E

LAJKÓ FÉLIX TÍZ PERC UTÁN

A XX. század végén járunk. A művészetekben már mindenki mindent kipróbált, amit csak lehetett. Mindenféle zenéket hallgattunk már, klasszikus hangszerek kombinációját népi hangszerekkel, vagy dzsesszhangszerekkel, sőt már gépeket is próbáltak beleiktatni a szimfonikus zenekarba. Gondoljunk csak Szkrjabinra, aki valamiféle fényzongorát próbált felhasználni: ez a hangszer egyes billentyűk lenyomásával a hang mellett fényt is közvetített, növelve ezzel a műnek a közönségre gyakorolt hatását. Vagy például Ligeti György neoadaduszitikus szimfonikus költeménye száz metronómra. Ezek vitathatatlanul eredeti ötletek, de csak kísérleteknek számítanak. Ma már senki sem adja elő őket. Nem azért, mert nehéz, vagy költséges, hanem mert értelmetlen, hiszen ezeket a műveket nem lehet élvezni. És ez az eredetiség mellett a másik követelmény, amelynek eleget kell tenni egy zenemű alkotásánál és előadásánál. Figyelembe véve ezeket a körülményeket, elég sajnálatos tény, hogy még ma is sokszor találkozhatunk olyan művészekkel, akik alkotásukban csak az eredetiségre törekszenek. Az ilyen műveket nem hogy élvezni nem lehet, de az első meghökkentő benyomás után kimondottan csúnyák.

Lajkó Félix művészete nem ilyen. Zenéje műfajilag teljes mértékben meghatározhatatlan. Bachtól a dzsesszig, a népies elemektől a romantikus hangzásokig minden megtalálható benne. Sokak szerint zenéje üres és unalmas. Legjobban talán Ravel *Bolerójára* emlékeztet: adva van egy viszonylag egyszerű és rövid téma, ami közel húsz percen át ismétlődik, miközben csak a hangszínek és a harmonizálás kombinációi változnak. És mégsem mondja senki Ravel *Bolerójára*, hogy unalmas. Lehet, hogy csak azért nem, mert megszoktuk. Pedig ha az ősbemutatón a téma harmadszori ismétlése után mindenki kiment volna a teremből azzal, hogy ez unalmas, ma nem is ismernénk a zeneirodalom egyik legeredetibb alkotását. Így van ez Lajkó Félixszel is. Ha valaki nem tudja kivárni, hogy elmúljon tíz perc, akkor egyszerűen sokat veszített. Mert éppen amikor azt gondolja az ember, hogy na, Félix, most már játszhatnál valami mást is, akkor jön egy meghökkentő akkord, egy furcsa vonásmódváltás, egy hatásszünet, vagy akár egy kiáltás. Ez az, amit egyszerűen csak ki kell várni. Sőt, a legjobbat a végére tartogatta. Miután a február 23-ai újjvédéki koncertjének hivatalos befejezése után a közönség nem akarta elengedni, kísérorzenekara nélkül tért vissza, és egy olyan művet adott elő, amelyben a dallamot füttyüli, a hegedűt pedig kísérorhangszerként használja fel. Az első füttyhangok hallatára a közönség nevetni kezdett, de aztán már mindenkit elragadott az, ami következett. Főleg olyan valakit, aki maga is hegedül és tudja, hogy miközben az ember ezen a hangszeren játszik, mást nem csinálhat. Például ha igazán odafigyel a hangok tisztaságára, a vonóváltásokra, a hangképzésre, a vonóra gyakorolt mindenkor megfelelő nyomásra, a hegedűtartásra, sőt a művészi benyomásra is, olyankor nem nagyon tud sem énekelni, sem táncolni, sem pedig füttyülni. Aki viszont gyors ütemben váltakozó, halk négyeszlámú, tisztán lefogott akkordokat játszik és hozzá még van kedve meg ideje füttyülni, az igazán jól uralja a hangszerét. Természetesen azt is számításba kell venni, hogy mindez szigorúan

improvizatív jellegű, tehát ezt Lajkó Félix nem kottából gyakorolta órákon át, hanem ott a helyszínen találta ki.

Amikor az improvizációt említtem, eszembe jut a külön dicséretet érdemlő Lajkó-féle kísérőzenekar tagjainak nehéz feladata is. Nem is csoda, hogy játék közben állandóan a szólistát bámulták, hiszen nehezen lehet valakit kísérni, aki éppen abban a pillanatban találja ki azt, amit játszik. Ilyenkor azokat a lámpalázás operaénekeseket látom magam előtt, akiknek a rivaldafénytől annyira inukba száll a bátorságuk, hogy talán még azt is elfelejtik, melyik operát éneklik. A karmester meg a zenekar pedig találja fel magát, ahogy tudja. Ilyenkor jönnek elő az igazi képességek. Az a karmester, aki legény a talpán, egy kis meghökkenés után már mutatja is a zenekarnak, hogy honnan játsszák tovább, aki pedig nem, az végigdirigálja az operát úgy, hogy a zenekar háromütemes késésben van az énekeshez képest. Félixéknél ilyesmi szerencsére nem fordult elő, igaz, volt pillanat, amikor a zenészek összerosolyogtak: ez azt jelentette, hogy no, most ezt megúsztuk, pedig már majdnem szétesett az egész.

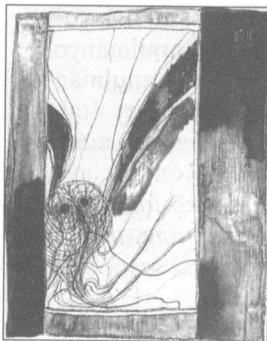
Lajkó Félix sok mindenben utolérhetetlen, leginkább azonban a vonószór-koptatásban. Normális körülmények között egy vonó szőröztetése után körülbelül négy-öt, sőt hat hónapig is probléma nélkül használható. Lajkó Félix vonójának szálai két koncert után, azt hiszem, mind kihullanak. Talán annyira elragadja a zene, hogy nem tud odafigyelni rá, amikor éppen elszakad egy-két, esetenként tíz-húsz vonószór. Lehetséges, hogy a jobbkeztechnikájával van egy kis probléma. Hogy hogyan kell a vonóval megfelelően bánni, azt általában a zenei szakközépiskolákban tanítják. Félix megpróbálkozott vele, de nem sikerült befejeznie. Úgy látszik, a zeneiskola tanári kara sem tudta kivárni, hogy elmúljon a tíz perc.

MAJOR NÁNDOR KISEBBSÉGI BREVÁRIUM

MAJOR NÁNDOR

KLEMM Anna

**KISEBBSÉGI
BREVÁRIUM**

FORUM